

Investering i tidlig og sammenhængende indsats til udsatte børn er god forebyggelse og en økonomisk gevinst

Alle vinder ved, at kommunerne omstiller indsatsen til udsatte børn og familier ud fra den tanke, der er udviklet i Herning, som med et godt resultat har nytænkt børnearbejdet og investerer i at sætte tidligt og sammenhængende ind.

En række kommuner går nu samme vej og har gode erfaringer med det. De sætter ind tidligere og mere direkte forebyggende, og de sikrer, at hjælpen kommer hurtigere og mere skræddersyet til det enkelte barn og dets familie. Det foregår i højere grad i de omgivelser, børnene er i til daglig, og det styrker skolegangen og børnenes udvikling.

Alle aktører skal *samarbejde tæt* om problemerne – forældrene, familienetværket, lærerne, socialrådgiverne, pædagogerne, psykologerne, sundhedsplejerskerne, behandlingstilbud, døgntilbud mv. De skal sammen afdække problemerne og finde løsninger på dem, og de skal koordinere deres arbejde tæt.

I dag kommer indsatsen ofte langsomt og er dårligt koordineret. Det kan være forvirrende, og i værste fald spænder den ene instans ben for den anden. Derfor er der store fordele ved et forpligtende samarbejde. Det kan gøre indsatsen mindre omfattende, når den sættes ind hurtigere, og man kan bedre inddrage forældrene, børnene og netværket.

Natasja og hendes søn Kim:

Normalt vil lærerne, hvis Kim har fravær i skolen og begyndende kriminalitet, sende en underretning til socialforvaltningen, der vil kvittere for den og gå i gang med en § 50-undersøgelse, der kan tage 4 måneder. Socialrådgiveren vil tale med Natasja og Kim og indhente skriftlige erklæringer fra skolen, PPR, SSP og evt. andre professionelle omkring Kim. På den baggrund kan hun skrive en indstilling om en social indsats efter Servicelovens § 52, som familieafdelingen så kan iværksætte.

I de fire måneder, mens undersøgelsen udarbejdes, kan problemerne tage til, og indsatserne efter § 52 vil kun svagt være koordineret med skolen, fritidstilbud eller andre vigtige aktører for KIM. Slægt og netværk vil ofte ikke blive inddraget. Indsatserne kan blive kost-

bare, fordi de ofte er tilbud uden for normalområdet - anbringelse, aflastning, behandling etc. De vil typisk være rettet mod Kim, og hvis Natasja har problemer med fx angst eller arbejdsløshed, så vil det ikke være en del af den sociale indsats til Kim. Koordineringen omkring Kim og Natasja vil generelt være ringe. Af samme grund kan resultatet blive dårligere, og der er risiko for afbrydelse af indsatsen.

Hvad er vigtigt for at opnå resultater?

En ændring til tidlig og forebyggende indsats forudsætter *omorganisering og faglig nytænkning*. Socialrådgiverne fra familieafdelingen skal have et lavt sagstal på cirka 15-20 børnesager¹, så de kan indgå i et tæt teamarbejde uden forvaltningen og være meget tættere på familien. De skal befris for det bureaukrati, som binder dem til kontoret og skærmen, og de skal have beslutningskompetence, så de ude i marken kan iværksætte nødvendige sociale indsatser. Kommunerne bør også ansætte skolesocialrådgivere, der kan styrke den tidlige indsats i skoler og daginstitutioner.

Omstillingen skal overalt skabe *et andet 'mindset'*. Familien skal mødes med den grundholdning, at den og dens netværk har en central rolle, og den skal have hjælp til at realisere den. Den tidlige, forebyggende indsats handler i høj grad om at være sammen med familien om at få hverdagen og omsorgen for barnet til at køre. De mange fagprofessionelle omkring barnet skal være med i et tæt og forpligtende samarbejde - alle instanser skal organisatorisk og mentalt dreje sig mod hinanden. Et nyt 'mindset' skal også gøre det muligt at arbejde mere kreativt og hurtigt. I samarbejdet skal man finde løsninger sammen, herunder de 'skæve' greb, der kan være så stærkt behov for.

De specialiserede tilbud - døgntilbud, familiebehandling osv. - skal omlægges for at være med i det nye samarbejde. De skal fx kunne arbejde målrettede med kortere tidshorisont, og spille sammen med indsatsen i skoler, dagtilbud osv. Det kan give billigere og mere præcise indsatser, og erfaringen viser, at konflikter og sammenbrud af anbringelser kan reduceres.

Omstillingen kræver en indledende investering i sagsbehandlerne, der skal indgå i det fremskudte arbejde og være koordinatore i samarbejdet. Der kan også være behov for at investere i skolen, i børnenes fritidsliv osv. Men når omstillingen er gennemført, så er der afkast fra investeringen på mange måder. For børnene, familierne, skolen, det sociale system mv. Og så kan der være en økonomisk gevinst selv på ret kort sigt - på længere sigt er der uden tvivl gevinst både i beskæftigelsessystemet, psykiatrien, Kriminalforsorgen osv.

Natasja og Kim efter omstillingen:

¹ Dansk Socialrådgiverforenings vejledende sagstal www.socialraadgiverne.dk/sagstal

Kims lærere, en psykolog fra PPR, socialrådgiveren, Natasja og Kim m.fl. kan mødes på skolen for sammen at drøfte Kims fravær og kriminalitet. Problemerkernes karakter kan ofte afdækkes direkte mellem dem, og der kan aftales handlinger, der skal sættes i værk med det samme. Fx en kontaktperson fra familieafdelingen til at få Kim op om morgenen og i skole, særlig lektiehjælp i skolen, indsats mod mobning i skolen, økonomisk støtte fra familieafdelingen, så han kan komme til ishockey (og evt. får kontaktpersonen med de første gange som støtte), kontakt til socialpsykiatrien om Natasjas angst, evt. psykologsamtaler for Natasja og Kim sammen for at få færre konflikter osv. Man kan også aftale, at Natasja med støtte fra socialrådgiveren snakker med sin søster, om Kim kan komme på en tur til hende i sommerferien, så han ikke bare går derhjemme. Socialrådgiveren kan bevilge økonomisk støtte til rejsen.

§ 50-undersøgelsen kan altså udarbejdes i dialogen mellem aktørerne, og det samme kan handleplanen for indsatserne efter Serviceloven. Bagefter skal socialrådgiveren så skrive dem ind i DUBU eller et andet IT-system. Det hele forudsætter selvfølgelig, at alle deltager og er engagerede i det, at de har kompetence til det, og at de sammen skaber netop det mix af løsninger, der passer til Kim og Natasja.

Slutevalueringen af Herning kommunes 'Sverigesprogram':

Herning kommune har fået slutevaluering af det pilotprojekt, som kommunen selv har kaldt sit 'Sverigesprogram'². Det har været den første færdige udgave af den model, mange kommuner nu tager op. Evalueringen viser:

- Herning havde som mål at få en tættere opfølgning i børnesagerne og en stærkere indsats i normalsystemet (skolen mv.) og i familien. Disse mål er stort set nået.
- Andre mål var kortere anbringelser, færre på døgninstitutioner og flere i netværk og familiepleje. Disse mål er nået, især mht. anbringelser på døgninstitution, der er faldet fra 12 til 0.
- Økonomisk har projektet overopfyldt målsætningen: Der er sparet dobbelt så meget, som forventet.
- Der blev investeret 2 mio. kr. om året i 2013-2016 til flere socialrådgivere og 750.000 kr. årligt til PPR og sundhedsplejen.
- Socialrådgivernes sagstal blev halveret fra 50 til 25 sager hver.
- De samlede udgifter til anbringelse faldt med 6.7 mio. kr. om året. Samtidig faldt udgifterne til de dyreste forebyggende foranstaltninger med 2,3 mio. kr. om året

² 'Slutevaluering af Herning kommunes Sverigesprogram'. KORA april 2017

- Enkelte forhold belyser kvaliteten af indsatsen i den nye model: Der var meget få klager fra borgerne, og antallet af sammenbrud i anbringelser faldt næsten til nul.
- Socialstyrelsen og Ankestyrelsen konkluderer i to evalueringsrapporter, at kvaliteten i indsatsen i kommunens 'Sveriges-distrikter' er øget ift. i de øvrige distrikter³.

Tag skridtet fuldt ud: tag beskæftigelse med i en helhedsindsats til udsatte familier

Nogle kommuner går nu endnu videre: de tager også forældrenes problemer med job eller uddannelse med i en samlet indsats til udsatte familier. Det er der store muligheder i.

I en del familier er der alvorlige problemer omkring børnene samtidig med, at forældrene slås med arbejdsløshed, dårligt helbred, mangel på uddannelse mv. Hjælpen til børnene skal som nævnt være tidlig og sammenhængende, men det vil hjælpe familien og børnene endnu mere, hvis der samtidig sættes ind mod forældrenes mangeartede problemer. Ofte kan man kun hjælpe børnene i hjemmet, i skolen osv., hvis man også tager fat på forældrenes situation.

Koordineret indsats til børnene kræver en stor omstilling og indledende investering. Men skal man tage skridtet fuldt ud og have forældrenes samlede situation med i en helhedsindsats, så skal kommunen virkelig satse på en ny, tværsektoriel organisering og en forstærket og bred indsats. Det rummer et stort potentiale, som man kan se i de forsøgsprojekter, som 10 kommuner har kørt med støtte fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering i de sidste to år.⁴

Kommunerne skal for alvor gøre familien til centrum for indsatsen og organiseringen. Den skal opbygge koordinerende og tværsektorielle organer, og den skal opnormere sagsbehandlere og andre, der skal stå for koordineringen. Sideløbende med indsatser til børnene skal kommunen investere i sammenhængende indsatser til forældrene. Social indsats mod misbrug, dårlige boligforhold mv., helbredsmæssig indsats i fysioterapi, psykiatri osv. og beskæftigelsesmæssig med revalidering, ressourceforløb, fleksjob mv.

Kommunen skal investere i den helhedsorienterede indsats, så man faktisk kan løse familiens problemer eller forebygge, at de udvikler sig. Det vil være en stor fordel for forældrene og børnene, og på sigt vil det også være en mærkbar øko-

³ 'Partnerskabsprojektet – Herning kommune'. Ankestyrelsen 2015. Samt 'Analyserapport Herning kommune'. Socialstyrelsen 2015.

⁴ 'Helhedsindsats for udsatte familier. Midtvejsevaluering'. Deloitte februar 2016.

nomisk gevinst, fordi kommune og stat over årene vil kunne spare mange gentagne og dyre indsatser til uløste og ofte forværrede problemer.

De første evalueringer fra de ti projektkommuner viser, at helhedsindsatsen har et stort potentiale både ift. børnene og de voksne, og at effekterne viser sig på mange måder i familierne. Der opbygges tillid, forældrene bliver i stand til at konfrontere familiens problemer og til at arbejde med dem, børnene får det bedre i skolen og trives generelt bedre. Det kan medføre, at dyre indsatser til børnene kan undgås eller afløses af billigere. Projektets måde at arbejde helhedsorienteret kan medføre, at børnene får "gode muligheder for at komme til at leve et stort set normalt liv med ingen eller begrænset brug af offentlig støtte", som det siges i evalueringen af projektet på Lolland.⁵

Tag hånd om en særlig sårbar gruppe: Lav sammenhængende ungeforvaltninger for udsatte unge mellem 15 og 25 år

TV2s sidste reportage om Jørn – "Mors lille dreng på egne ben" - viste meget smerteligt, at hjælpen til udsatte unge kan være usammenhængende og meget mangelfuld.

Udsatte unge forlader folkeskolen og afslutter måske en anbringelse eller en anden foranstaltning efter børnereglerne – og så kommer de som 18-årige over i et voksensystem, som ikke hænger sammen, og som de ikke kan finde rundt i. Det styres af flere lovkomplekser – Serviceloven, Beskæftigelseslovene, Psykiatriloven, Sundhedsloven, Uddannelseslovgivningen etc. – og administreres i adskilte siloer, som oftest er uden tradition for samarbejde og koordinering. Og jo mere udsatte, de unge er, des mere er de afhængige af at have et godt, sammenhængende system til at hjælpe sig.

Kommunerne bør derfor udnytte den mulighed, de har for at oprette sammenhængende ungeforvaltninger for udsatte unge mellem 15 og 25 år⁶. Mange af disse unge har brug for en tæt og ubrudt indsats med sikre relationspersoner, fx mentorer og gennemgående socialrådgivere eller pædagoger. Og de er afhængige af, at man hurtigt og koordineret kan inddrage alle de støttemuligheder, der er i de relevante love. Udsatte unge har mere end nogen andre behov for en sammenhængende indsats med et klart mål i én styrende plan og for gennemgående voksenpersoner, som kan give stabilitet og retning i deres liv.

Kommunerne bør gribe muligheden for at etablere en samlet forvaltning for dem. Samtidig skal de se i øjnene, at de skal investere konsekvent og vedhol-

⁵ 'Evaluering af Helhedsindsats for familier', Oxford Research, juni 2016, side 5.

⁶ I Beskæftigelsesansvarslovens § 6.2

dende i at løse de unges problemer. Det er den bedste forebyggelse af, at de glider ud i alvorlige problemer, som kan belaste dem på langt sigt. Problemer, som igen og igen kan kræve forskellige indsatser fra det offentlige, og som derfor også bliver en tilbagevendende økonomisk belastning.